

Abstrakti

Kollektiivisen lainkäytön perusteita ja pulmia

Jaakko Markus

Alustukseni käsittelee suomalaista siviiliprosessioikeutta muutospaineiden keskellä. Nyky-yhteiskunnassa esiintyy usein massavahingotilanteita, joissa lukuisat henkilöt kärsivät vahinkoa saman tahon samanlaisen laittoman toiminnan johdosta. Yleensä vahingonkärsijä ei vaadi korvauksia oikeusteitse, koska asiassa tapaa olla vähän voitettavaa ja kuluriskin vuoksi paljon hävittävää. Vaihtoehtoinen konfliktinratkaisu ei täysin paikkaa oikeussuojavajetta.

Prosessioikeudellinen vastaus ongelmaan on kollektiivinen lainkäyttö (*collective redress*). Tällöin yhdellä oikeudenkäynnillä on ratkaiseva merkitys useiden henkilöiden oikeusvaateille. Oikeudenkäyntiin joko paketoidaan useita vaateita, tai siinä käsitellään yksi edustava kanne (ryhmä- tai pilottikanne). Kollektiivisen lainkäytön keinoilla henkilöt saavuttavat mittakaavaetuja, jakavat kuluriskiä ja saavat henkistä vertaistukea.

Kollektiivinen lainkäyttö luo uudenlaisia pulmia. Suomessa oikeudenkäymiskaarta ja asianajajien tapaohjeita ei ole laadittu sitä silmällä pitäen; täytyykin arvioida, mitä väljä sääntely merkitsee uudessa toimintaympäristössä. Kuinka tuomioistuin hallinnoi satojen samankaltaisten kanteiden nippua, tai kuinka yhteinen asianajaja reagoi päämiesten erilaisiin toimintaohjeisiin? Suomen oikeusjärjestelmä kokee yhteiskunnallisen ja EU-oikeudellisen paineen tehostaa oikeuden saatavuutta – mutta samalla sen tulee puolustaa oikeusprosessin perusarvoja, kuten lojaalia asianajoa ja kunkin ratkaisun oikeusvarmuutta.